

Umsögn

Dags: 28. janúar 2019

Frá: Arion banka
Til: Fjármála- og efnahagsráðuneytisins
Efni: Hvítbók um framtíðarsýn fyrir fjármálakerfið

Núverandi ríkisstjórn festi í stjórnarsáttmála að hvítbók um framtíðarsýn fyrir fjármálakerfið yrði lögð fyrir Alþingi áður en stefnumarkandi ákvarðanir yrðu teknar um fjármálakerfið. Útgáfa ritsins er fagnaðarefni og ber Arion banki miklar væntingar til þess að þær ákvarðanir í framhaldinu verði íslensku fjármálalífi til framdráttar.

Alþingi, ríkisstjórn og stofnanir ríkisins standa nú frammi fyrir fjölmörgum verkefnum sem snerta fjármálakerfið. Ríkið er ráðandi hluthafi íslensks fjármálakerfis og framtíðareignarhald er eitt mikilvægasta verkefnið. Það er þó mikilvægt að umræða og ákvarðanataka í framhaldinu hverfist ekki aðeins um spurninguna um eignarhald. Burtséð frá því hvaða stefna verður mótuð um eignarhald á Landsbanka og Íslandsbanka þá er brýnt að ráðast í umbætur á samkeppnisumhverfi íslenskra fjármálafyrirtækja. Eins og viðamikil umfjöllun hvítbókar sýnir þá er samkeppnisumhverfið miklu stærra en aðeins þrír viðskiptabankar á Íslandi og nær fullvíst að það mun halda áfram að stækka á komandi árum. Álögur, regluverk og kröfur verða að endurspeglar framtíðarsýn fyrir fjármálakerfi í alþjóðlegri samkeppni þar sem mörk fjármálaþjónustu verða sífellt óljósari.

Kjarninn í skilaboðum hvítbókarinnar til stjórnvalda eru að fjármálakerfið verði; **traust, hagkvæmt** og það veiti **góða þjónustu**. Hvítbókin gefur góða mynd af þeim fjölda aðgerða sem gripið hefur verið til á síðustu árum sem treysta umgjörð og innihald íslenska fjármálakerfisins. Enginn ætti að velkjast í vafa um að íslenska fjármálakerfið er traust og veitir viðskiptavinum góða þjónustu. Hvítbókin sýnir hins vegar að traustið og þjónustan eru dýru verði keypt og auka þarf hagkvæmni fjármálakerfisins. Án þess að afsláttur verði gefin af trausti eða þjónustu þá er tímabært að stjórnvöld leggi sitt á vogarskálarnar til að auka hagkvæmni í fjármálakerfinu, með því að lækka kostnað. Taka má undir áhersluatriði #22 að það sé bæði á færi fjármálafyrirtækjanna sjálfra og stjórnvalda að stuðla að hagræðingu í fjármálakerfinu. Í höndum fjármálafyrirtækja sé m.a. innleiðing stafrænna lausna, aukin sérhæfing eða úthýsing og samstarf í innviðum. Að miklu leyti enduróma áherslur hvítbókar stefnu Arion banka um stafræna framtíð og úthýsingu. Það er ekki síður skilaboð til eftirlitsaðila en banka að ná fram hagræðingu með samstarfi um innviði og lækkun sértækra skatta er einungis í höndum stjórnvalda.

Það sem hér fer á eftir snýr að tveimur atriðum sem bæði fjalla um kostnað við fjármálakerfið; sérstakar álögur á fjármálafyrirtæki og samstarf um uppbyggingu innviða.

Um sérstakar álögur á fjármálafyrirtæki

Hvítbókin fjallar um framtíðarsýn fyrir fjármálakerfið á Íslandi. Framtíð fyrirtækja veltur að miklu leyti á því samkeppnisumhverfi sem þau búa við. Umfram aðrar atvinnugreinar hefur löggjafinn og stjórnvöld lagt klyfjar á herðar íslenskra fjármálafyrirtækja í samkeppni við erlend fjármálafyrirtæki eða í samkeppni við skuggabankakerfi. Hér vegur sérstakur bankaskattur þyngst. Hvítbókin geymir ágæta umræðu um áhrif bankaskatts og hærri eiginfjárfarfa en einnig um áhrif af hærri greiðslum í tryggingasjóð innstæðueigenda, hærri eftirlitsgjaldi, sérstökum skatti á laun og viðbótarskatti á

hagnað svo eitthvað sé nefnt. Þó skattheimta af þessum toga sé fyrir hendi í einstaka löndum í kringum okkur eru samanlagðar álögur á íslenskt fjármálakerfi margfaldar á við það sem þar tíðkast.

Engum dylst að sértækar álögur og kröfur leiða til hærri vaxtamunar, sem kemur fram í kjörum viðskiptavina bankanna. Þeir bera þar með hærri kostnað en þeir viðskiptavinir sem sækja lánaþyrirgreiðslu annað. Umræða í kafla 9.2. um áhrif skattheimtu á fyrirkomulag húsnæðislána á Íslandi fangar þá mismunun sem er til staðar á húsnæðislánamarkaði. „Skattheimtan ýtir því undir þein sjóðfélagalán fyrir þá sem geta nýtt sér slíkt, en flest bendir til þess að sértækir bankaskattar séu ósanngjarnir því að þeir leggjast frekar á þá efnaminni sem eingöngu hafa aðgang að íbúðalánum viðskiptabankanna. Það ætti því að vera mjög brýnt að leiðrétta þessa kerfisvillu.“ Stjórnvöld mættu hafa þessi áhrif í huga nú þegar fyrir liggur að taka ákvörðun um aðkomu ríkisins, lífeyrissjóða og stéttarféлага að því að bæta stöðu á húsnæðismarkaði, sérstaklega með tekju- og eignalága í huga. Áhersluatriði hvítbókar #20 B) um að gerður verði greinarmunur á skattlagningu á langtímafjármögnun- og skammtímafjármögnun banka ber að þessum brunni. Að sjálfsögðu væri það framfaraskref að lækka eða afnema sértækar álögur á hluta af skuldum banka. Arion banki leggur hins vegar áherslu á að bankaskatturinn í heild verði lækkaður eða afnuminn.

Hafa verður í huga að „kerfisvillan“ snýr ekki aðeins að mismunun á innlendum húsnæðislánamarkaði. Innlend fjármálafyrirtæki og viðskiptavinir þeirra sæta mismunun gagnvart þeim sem fjármagna sig hjá erlendum bönkum og gagnvart innlendum aðilum sem ekki bera bankaskatt. Sértækar álögur stuðla að því að ýta fjármögnun innlendra aðila úr farvegi íslenskra banka yfir í farveg erlendra fjármögnunar og óeftirlitsskyldrar starfsemi.

Kafla um eignarhald í hvítbókinni inniheldur hreinskipta umræðu um mögulega sölu á stórum eignarhlut til erlends fjármálafyrirtækis. Umræðan endurspeglar hve íslenski bankaskatturinn er úr takti við bankastarfsemi sem teygir sig milli landa. Með vísun í svör hennar við spurningum starfshóps um hvítbókina þá telur Bankasýslan enn mikilvægara að lækka sérstakar álögur ef selja á íslenskan banka til erlends banka. Miðað er við að íslenska bankanum yrði í kjölfarið breytt í útibú sem ekki eru undanskilin sérstökum bankaskatti. Hér er vert að staldra við þrjú atriði. Í fyrsta lagi getur bankaskatturinn ráðið því hvort af erlendri fjárfestingu verður yfirhöfuð. Í öðru lagi er líklegt að bankaskatturinn hefði í kjölfarið talsverð áhrif á hvort og þá hvernig slíkt útibú byggir upp frekari eignir og skuldir á Íslandi. Í þriðja lagi nýtur slíkt útibú talsverðs aðstöðumunar. T.d. er líklegt að innramatsaðferð yrði beitt við útreikning áhættugrunns. „Það ætti að mati Bankasýslunnar ekki að bitna á þjónustu við íslenska neytendur, en gæti leyst mikið eigið fé íslenska bankans úr læðingi fyrir erlenda bankann. Þá sé líklegt að þeir myndu vilja halda áfram að vera undir eftirliti fjármálaeftirlits heimaríkis, sem og tryggja innstæður sínar í gegnum innstæðutryggingarsjóð heimaríkis fremur en að greiða í íslenska tryggingarsjóðinn, m.a. vegna hárra iðgjalda.“ M.ö.o. mætti starfrækja hér útibú erlends banka með mun lægri eiginfjárröfu en innlendir bankar þurfa að undirgangast og opinberar álögur yrðu mun lægri. Öllum má vera ljóst að innkoma erlends banka á íslenskan markað undir þessum kringumstæðum færir honum verulegt samkeppnisforskot án þess að ljóst sé að það skili neytendum tilætluðum ávinningi.

Arion banki fagnar því að ríkið minnki hlutdeild sína á bankamarkaði. Öll íslensk fjármálafyrirtæki hljóta hins vegar að fara fram á að samkeppnisstaða þeirra gagnvart erlendum keppinautum verði færð á jafnræðisgrunn áður en hafist handa við sölu á eignarhlutum ríkisins.

Arion banki varar við því að umræða um áhrif sérstakra skatta snúist fyrst og fremst um áhrif á hugsanlegt söluverð ríkisins, í stað þess að snúast um áhrif á fjármagnskostnað heimila og fyrirtækja og á afkomu íslenskra fjármálafyrirtækja.

Um samstarf um uppbyggingu innviða

Túlka má hvítbókina sem áskorun um stóraukið samstarf milli fjármálafyrirtækja um uppbyggingu og rekstur innviða. Arion banki tekur heils hugar undir þá skoðun og telur að víða megi ná fram hagræðingu án þess að komi niður á öryggi, gæðum eða samkeppni. Vonandi verður hvítbókin til þess að samstarf og samrekstur færist í aukana. Það vantar hins vegar mikið upp á að umfjöllun hvítbókar og áhersluatriði #19 verði grunnur til að byggja á.

Hér er mikilvægt að fram komi að samskipti banka eru ekki með þeim hætti að þeir taki það upp sín á milli að ræða hagkvæmni þess að sameina einingar eða kortleggja samstarf um tiltekna þætti. Arion banki telur að túlkun samkeppnisyfirvalda sé með þeim hætti að fjármálafyrirtækjum er réttast að hætta sér ekki langt út á þá braut. Tillaga hvítbókar um að fella úr gildi hlutverk Samkeppniseftirlitsins í að veita undanþágu frá lögum, og ábyrgðin þess í stað sett í hendur fjármálafyrirtækjanna sjálfra, hugnast Arion banka því ekki. Væri nær að setja skýr ákvæði í lög sem mæla fyrir um það samstarf sem bankarnir mættu hafa með sér, sambærilegt því sem nú þegar er í lögum um fjármálafyrirtæki um samstarf sparisjóða.

Hvítbókina má skilja sem svo að það hafi skort á vilja meðal bankanna um að auka samstarf og samrekstur innviða. Arion banki er því alls ekki sammála. Það er hins vegar mat bankans að hér á landi hafi verið reistar stærri fyrirstöður fyrir samstarf í fjármálaþjónustu en annars staðar á Norðurlöndum. Það er mikilvægt að umræða um sameiginlega innviði sigli ekki í strand. Skilaboð hvítbókar um markmið eru skynsamleg, en Arion banki telur aðrar leiðir til lausna en þær sem reifaðar eru í hvítbókinni.